

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Deividas Šlekys

KARINIS VEIKSNYS KAIP UŽMIRŠTOJI POLITINĖS TEORIJS
DIMENSIJA

Daktaro disertacijos santrauka

Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02 S)

Vilnius, 2012

Disertacija rengta Vilniaus universitete, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute, 2006 – 2011 metais.

Disertacijos vadovas:

Prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S).

Disertacija bus ginama Vilniaus Universiteto Politikos mokslų krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. dr. Raimundas Lopata (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S).

Nariai:

Prof. dr. Gediminas Vitkus (Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Doc. dr. Dovilė Jakniūnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Doc. dr. Vladas Sirutavičius (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorijos mokslai – 05H).

Doc. dr. Inga Vinogradnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Oponentai:

Prof. dr. Jūratė Novagrockienė (Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S).

Doc. dr. Vygantas Vareikis (Klaipėdos universitetas, humanitariniai mokslai, istorijos mokslai – 05H).

Disertacija bus ginama 2012 m. vasario 3 d. 15 val. viešame Politikos mokslų krypties tarybos posėdyje, kuris vyks Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute, 402 auditorijoje.

Adresas: Vokiečių 10, LT-01130, Vilnius.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta: 2012 m. sausio 3 d.

Su disertacija galima susipažinti Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto ir Vilniaus universiteto bibliotekose.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Deividas Šlekys

MILITARY AS THE FORGOTTEN DIMENSION OF POLITICAL THEORY

Summary of Doctoral Dissertation

Social sciences, Political sciences (02 S)

Vilnius, 2012

The research was carried out in Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science, in 2006-2011.

Scientific Supervisor:

Prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Social Sciences, Political Science, 02S).

The dissertation will be defended at the Council of Political Science of Vilnius University:

Chairperson:

Prof. dr. Raimundas Lopata (Vilnius University, Social Sciences, Political Science, 02S).

Members:

Prof. dr. Gediminas Vitkus (Lithuanian Military Academy, Social Sciences, Political Science, 02S).

Assoc. prof. dr. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius University, Social Sciences, Political Science, 02S).

Assoc. prof. dr. Vladas Sirutavičius (Lithuanian Institute of History, Humanities, History, 05H).

Assoc. prof. dr. Inga Vinogradnaitė (Vilnius University, Social Sciences, Political Science, 02S).

Oponents:

Prof. dr. Jūratė Novagrockienė (Lithuanian Military Academy, Social Sciences, Political Science, 02S).

Assoc. prof. dr. Vygantas Vareikis (Klaipėda University, Humanities, History, 05H).

The public defense of the dissertation will be held at 3 p. m. 3rd of February, 2012 at the public session of the Council of Political Science of Vilnius University.

Address: Vokiečių 10, LT-01130, Vilnius.

The summary of the dissertation is sent out on the 3rd of January, 2012.

Dissertation is available at the libraries of the Institute of International Relations and Political Science and Vilnius University.

Ivadas

Karinė tematika - labai svarbi žmonijai. Kasdienybėje galima rasti daugybę su karu susijusių dalykų, pavyzdžiui, nacionaliniai himnai, šventės, paminklai ir net kasdien naudojami žodžiai (strategija, karas keliuose, karas su skurdu ir t. t.).¹ Kino filmai ir knygos apie karą visada sulaukia komercinės sėkmės ir yra mėgstami žmonių. Atrodo, jog karas ir visa, kas su juo susiję, traukia žmones savo pavojingumu, jauduliu, nuotykiams, romantika. Vis dėlto bandant nuo šių lengvesnių temų pereiti prie kur kas rimtesnių bei skaudesnių, žmonės labai nenoriai apie jas kalba. Žmonijai sunku priimti faktą, jog filmuose matyti ar knygoje skaityti žiaurumai iš tiesų egzistuoja. Dominuojančiai liberaliai pasaulėžiūrai karas yra anomalija, tik laikina kliūtis kelyje į amžinąją taiką. Taigi šiuo metu susiduriame su situacija, kai pramogų lygmenyje žmonės domisi karu, tačiau moksliniuose tyrimuose karo poveikio valstybei ir visuomenei dimensija yra užmirštama, tarsi karas būtų labiau praeities, o ne dabarties rūpestis. Intriga padidėja paaiškėjus, jog egzistuoja daug politinių teorijų, sudarančių išsistatą mastymo tradiciją, kurios bando aiškinti žmonijos raidą pabrėždamos karinės dimensijos svarbą. Tačiau ši mastymo tradicija per porą paskutinių dešimtmečių buvo nustumta į šalį ir pamiršta, nors karinių konfliktų pasaulyje skaičius ir trukmė ne tik nesumažėjo, bet priešingai – padidėjo.

Tikslai, uždaviniai, ginamieji teiginiai

Šios disertacijos **tikslas** yra atnaujinti, papildyti ir į mokslines diskusijas sugražinti politinės teorijos mastymo tradiciją, kuri socio-politinius veiksmus valstybėje ir visuomenėje aiškina per karinės dimensijos prizmę. Šios tradicijos atstovais laikomi Maksas Weberis, Ottas Hintzė, Norbertas Elliasas, Anthonis

---

¹ Jeremy Black, *Rethinking Military History*. London: Routledge, 2004, pp. 26-59.

Giddensas, Charlesas Tillis, Theda Skocpol, Michaelas Mannas.² Visus šiuos ir daugelį kitų mokslininkų vienija manymas, jog karinė dimensija yra tiek pat svarbi modernios valstybės formavimosi ir tolimesnės jos raidos procesuose, kiek ir kitos dimensijos: politinė, ekonominė, socialinė ir kultūrinė. Tačiau ši vėberiškoji tradicija, anot įvairių teoretikų, nuolatos yra priversta užleisti pozicijas kitų dviejų sociologijos klasikų - Emilio Durkheimo ir Karlo Markso - mokinių teorijoms ir idėjoms. Dominuojančios liberalios ir marksistinės teorijos žmonių, visuomenių, valstybių santykius bei jų tarpusavio sąveiką aiškina pabrėždamos ekonomines, kultūrinės, politines priežastis. Šios mąstymo tradicijos karinę dimensiją vertina kaip priklausomą nuo kitų, o ne savarankišką veiksnį. Situacija nepakito į mokslines diskusijas išitraukus ir jaunesnės kartos mokslininkams. Pastarieji teigia, jog A.Giddensas, Ch.Tillis ir kiti jų kolegos buvo antrosios istorinės sociologijos bangos atstovai, kurią dabar keičia jau naujoji trečioji banga (Julia Adams, Philipas Gorskis, Richardas Biernackis ir kt.). O pastarosios atstovus labiau domina nekariniai visuomenės raidos aspektai (kultūra, religija, lyčių, etninių grupių ir įvairių mažumų studijos).³

Šioje disertacijoje teigiama, jog karinėje srityje gali prasidėti savarankiški procesai, kurie keitė ir keičia ne tik pačią karinę sritį, bet veikia ir kitas, nekarines sferas. Šioje disertacijoje yra laikomasi pozicijos, jog tarpusavio ryšiai tarp skirtingų žmonių veiklų yra lygiaverčiai ir vienodai vienas kitą veikiantys. Todėl

---

² Charles Tilly (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton Univ Pr, 1975; Charles Tilly, *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*. Cambridge, MA: Blackwell, 1992; Michael Mann, *The Sources of Social Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986, Vol. I.; Michael Mann, *The Sources of Social Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993, Vol. II; Michael Mann, *States, War and Capitalism: Studies in Political Sociology*. Oxford: Basil Blackwell, 1988; Anthony Giddens, *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. London: Polity, 1985; Christopher Dandeker, *Surveillance, Power and Modernity: Bureaucracy and Discipline from 1700 to the Present Day*. Cambridge: Polity, 1990; Brian M Downing, *The Military Revolution and Political Change: Origins Of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe*. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1992; Thomas Ertman, *Birth of the Leviathan: Building States and Regimes in Medieval and Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997; Norbert Elias, *The Civilizing Process: The History of Manners and State Formation and Civilization*. Oxford: Blackwell, 1994; Felix Gilbert, *The Historical Essays of Otto Hintze*. New York: Oxford U.P, 1975; Bruce D Porter, *War and the Rise of the State: The Military Foundations of Modern Politics*. New York: Free Press, 1994.

³ Julia Adams, Elisabeth Stephanie Clemens and Ann Shola Orloff, (sud.), *Remaking Modernity: Politics, History, and Sociology*. Durham: Duke University Press, 2005.

visi kiti, nekariniai veiksniai šioje disertacijoje yra laikomi nekintančiais, *ceteris paribus*, ir jų poveikis socio-politinei erdvei nėra tiriamas.

Šių „karinių“ socialinių teorijų atnaujinimą siūloma pradėti politikus mokslus atgręžiant į istoriją ir ypač į karybos istoriją. Siūlymas rimčiau atsižvelgti į istoriją kilo po gilesnių karybos istorijos bei karinio veiksnio svarbą modernios valstybės, ir visuomenės formavimosi procese aptariančios literatūros studijų (žr. lentelę Nr. 1).

Lentelė Nr. 1. Karinio veiksnio įtaka socio-politiniams pokyčiams istorijos eigoje.

Periodas	Svarbiausi karai	Kariniai pokyčiai	Politiniai, socialiniai ir ekonominiai pokyčiai
1450-1780	Italijos karai, Trisdešimties metų karas, Liudviko XIV karai, Didysis Šiaurės karas, Ispanijos įpėdinystės karas, Austrijos įpėdinystės karas, Septynerių metų karas, Amerikos nepriklausomybės karas	Parako naudojimo pradžia; šaunamieji ginklai; artilerija; naujo tipo fortifikacija; linijinė karyba; apsiaustys; disciplina; nuolatinės kariuomenės ir laivynai; durtuvai; titnaginiai šautuvai	Valstybinio aparato didėjimas; valstybės ir valdžios centralizacija; gerovės sistemos užuomazgos (karo veteranams); palaiptis kariuomenės ir policijos funkcijų atskyrimas; fiskalinė-karinė valstybė; naujos apmokestinimo formos; Anglijos bankas; akcijų birža; valstybės skola; Vestfalinės tarptautinės sistemos sukūrimas
1780-1914	Prancūzijos revoliucijos karai; Napoleono karai; Krymo karas; JAV pilietinis karas; Vokietijos ir Italijos suvienijimo karai; Kolonijiniai karai; Rusijos-Japonijos karas; Balkanų karai	Šauktinių kariuomenės; linijinės karybos sunykimas; divizinė sistema; lengvieji pėstininkai; mūšio svarbos išaugimas; profesionalaus karininkų korpuso atsiradimas; Generalinis štabas; graižtviniai šautuvai ir pabūklai; kulksvaidis; telegrafo, telefono panaudojimas karyboje; geležinkeliai; šarvuoti laivai; torpeda; povandeninis laivas; Dreadnought klasės laivai.	Didžioji Prancūzijos revoliucija; tautinė valstybė; balso teisės išplėtimas; politinių sistemų demokratizacija ir liberalizacija; Pramoninė revoliucija; modernios mokesčių sistemos sukūrimas; politinių partijų iškilimas; gerovės valstybės užuomazgos; nacionalizmas; militarizmas; imperializmas; globali Didžiųjų valstybių konkurencija

1914-1945	Pirmas pasaulinis karas; Ispanijos pilietinis karas; Antrasis pasaulinis karas	Pozicinis karas; Tanko ir lėktuvo panaudojimas; netiesioginės ugnies palaikymo koncepcija; karybos motorizacija ir mechanizacija; operacinio karybos lygmens išplėtojimas; lėktuvnešis; atominė bomba	Balsavimo teisės moterims suteikimas; didėjanti valstybės kontrolė; mokesčių sistemos plėtra; gerovės valstybės plėtra; politikos radikalizacija; ideologijų iškilimas; masių politika
1945-1989	Šaltasis karas; Kinijos pilietinis karas; Korėjos karas; Vietnamo karas; išsivadavimo karai buvusiose kolonijose; Žydų ir arabų karai; Sovietų inavazija į Afganistaną	Palaipsnis šauktinių kariuomenių atsisakymas; branduolinis ginklavimasis; raketinės pajėgos; didėjanti aviacijos svarba; pirmieji kosmoso ir kibernetinių pajėgumų išbandymai; tikslaus pataikymo ginklai; maskuojančios (angl. stealth) technologijos; partizaninis karas; manevrinės karybos koncepcija; specialiųjų operacijų pajėgos	Gerovės valstybė; nacionalinio saugumo valstybės atsiradimas; dekolonizacija; demokratizacijos plėtra pasaulyje; postmaterialistinė visuomenė; seksualinė revoliucija; neoliberali ekonomika; aukštojo mokslo sistemos plėtra
1989-dabartis	Pirmasis Persijos įlankos karas; karai buvusioje Jugoslavijoje; operacija Somalyje; pilietiniai karai Afrikoje (Ruanda, Angola, Siera Leonė, Kongo Demokratinė respublika); Čėčėnijos karai; operacija Kosove; karas Irake ir Afganistane; globalus karas prieš terorą	Karybos kompiuterizacija; šauktinių atsisakymas; ekspedicinės karinės pajėgos; privačios saugumo kompanijos; perėjimas prie mažesnių karinių vienetų; tinklinė karyba; auganti kosmoso ir kibernetinių pajėgumų svarba; didėjantis specialiųjų pajėgų vaidmuo; terorizmas; kontra-terorizmas; sukilimas (angl. insurgency); kontra-sukilimas (angl. counter-insurgency); naujų karų idėja	Šaltojo karo pabaiga; technologinė revoliucija; globalizacija; informacinė visuomenė; tinklaveika; rizikos visuomenė; valstybės nykimas; didėjantis nevalstybinių veikėjų vaidmuo

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Tačiau pažvelgus į politikos mokslų disciplinos atstovų tyrimus tenka konstatuoti, jog jie gana menkai naudojami empirine medžiaga bei išvalgomis, kurias pateikia karo istorikai, istorinės sociologijos atstovai. Įvertinus šią situaciją ir buvo prieita prie sprendimo siūlyti politikos mokslo atstovams skirti daugiau dėmesio ir rimčiau atsižvelgti į istorijos disciplinos siūlomus tyrimų metodus bei išvalgas. Istorinė, makro lygmens analizė suteikia galimybę įvertinti tam tikrų

veiksnių svarbą ir įtaką laiko perspektyvoje. Ji leidžia aiškiau matyti galimas įvairių pokyčių priežastis.

Šioje disertacijoje siūloma politikos mokslams atsigręžti į istoriją iš karybos istorijos pasiskolinant ir pasinaudojant Karinės revoliucijos (angl. *Military revolution*) idėjos pasiūlytais koncepciniais „akiniais“. Karinės revoliucijos (KR) idėją beveik prieš 60 metų pasiūlė istorikas Michael'as Robertsas.⁴ Jo teigimu, nuo 1560 m. iki 1660 m. karyba ir karinės dimensijos ryšiai su kitomis žmogaus veiklos sferomis pasikeitė taip radikaliai, jog vertėtų šiuos pokyčius vadinti revoliuciniais. Ši KR, anot M.Robertso, įvyko bandant spręsti iškilusią taktinę problemą: kaip efektyviai panaudoti šaunamuosius ginklus kovoje, nesugriaunant gretų kariniuose vienetuose. Šio galvosūkiio sprendimo paieškos tapo keturių reikšmingų pokyčių priežastimi: taktinio lygmens reformos (šautuvai, apsiaustys), kariuomenių dydžio kaita, strateginio lygmens transformacija (sudėtingesnė karyba; besiplečianti karų geografija ir mastai), karo poveikio politikoms bei jų gyventojams gilėjimas (naujo tipo administracijos, institucijos ir t. t.). Būtina pastebėti, jog KR idėja buvo pasiūlyta aiškinant procesus, vykusius ankstyvojoje modernybėje. Tačiau šioje disertacijoje laikomasi pozicijos, jog šios idėjos koncepcinės prielaidos gali padėti geriau suprasti ir šių dienų karinių pokyčių poveikio gilumą nekarinėse srityse.

KR revoliucijos idėja šiai disertacijai taip pat yra svarbi tuo, jog joje pabrėžiama tai, kad maži bei iš pažiūros nereikšmingi įvykiai gali turėti reikšmingų pasekmių. O norint pastebėti visus šiuos pokyčius būtina laiko ir erdvės perspektyva, kurią suteikia istorinė, makro lygmens analizė. KR idėja sujungia įvairius mikro ir makro lygmenų įvykius bei procesus į nuoseklius ir

---

⁴ Michael Roberts, 'The Military Revolution, 1560-1660' in *The Military Revolution Debate: Readings on the Military transformation of Early Modern Europe*, ed. by Clifford Rogers. Boulder, Colo: Westview Press, 1995, pp. 13-36; Geoffrey Parker, *The Military Revolution: Military Innovation and the Rise of the West 1500 – 1800*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2001; Clifford Rogers (ed.), *The Military Revolution Debate: Readings on the Military transformation of Early Modern Europe*. Boulder, Colo: Westview Press, 1995.

aiškius teorinius rėmus. Disertacijoje laikomasi pozicijos, jog toks analizės ir aiškinimo būdas gali leisti geriau suprasti ir susieti įvairius šių dienų karinius, politinius, socialinius, ekonominius ir kultūrinius reiškinius.

Vis dėlto atsižvelgiant į šių dienų reiškinių ir procesų bei galimų tyrimų pjūvių įvairovę buvo būtina susisiaurinti ir aiškiai apsibrėžti disertacijoje atliekamos analizės ribas. Karas tiesiogiai ar netiesiogiai veikia visas žmogiškąsias veiklas. Tačiau šis poveikis nėra mokslininkų tolygiai ištirtas. Vienas sritis jie yra išanalizavę labiau nei kitas. O kai kuriais atvejais tyrimai dar tik pradedami.⁵ Ši dilema buvo išspręsta nusprendus remtis naujosios karinės istorijos tradicijos (angl. *new military history, war and society*) pasiūlyta tyrimų strategija.⁶ Šios mokyklos atstovai savo darbuose analizuoja karinių pajėgų sąveika ir jų poveikį skirtingų Vakarų valstybių institucijų bei visuomenių raidai skirtingais istoriniais laikotarpiais. Tirdami skirtingus istorinius laikotarpius istorikai ieško atsakymo į tuos pačius klausimus: kokia buvo karo samprata ir kariavimo formos konkrečiame laikotarpyje; kokia buvo karinių pajėgų organizavimo forma; kaip buvo rekrutuojami kariai, atrenkami karininkai; kokia buvo sąveika tarp karinių ir nekarinių institucijų. Būtina pabrėžti, jog šios tradicijos tyrimų klausimai labai gerai dera su KR idėjos pagrindinėmis prielaidomis. Šios idėjos šalininkai taip pat pirmiausia analizuoja ir bando išsiaiškinti konkretaus laikotarpio karinės minties ir karybos ypatumus, po to analizuoja kariuomenės organizacijos formos pokyčius ir galiausiai žiūri, kaip visi šie pokyčiai keitė karinės dimensijos sąveiką su nekarinėmis dimensijomis.

---

⁵ Pastaruoju metu pasirodė daug tyrimų, kuriuose mokslininkai tyrinėja ir analizuoja priežastinius ryšius tarp karinės ir kitų dimensijų. Ypač daug dėmesio skiriama aiškinantis karinio veiksnio poveikį politiniam dalyvavimui, rinkiminiam elgesiui, politinių partijų raidai. Žiūrėti Robert P. Saldin, *War, the American State, and Politics Since 1898*. New York: Cambridge University Press, 2011.

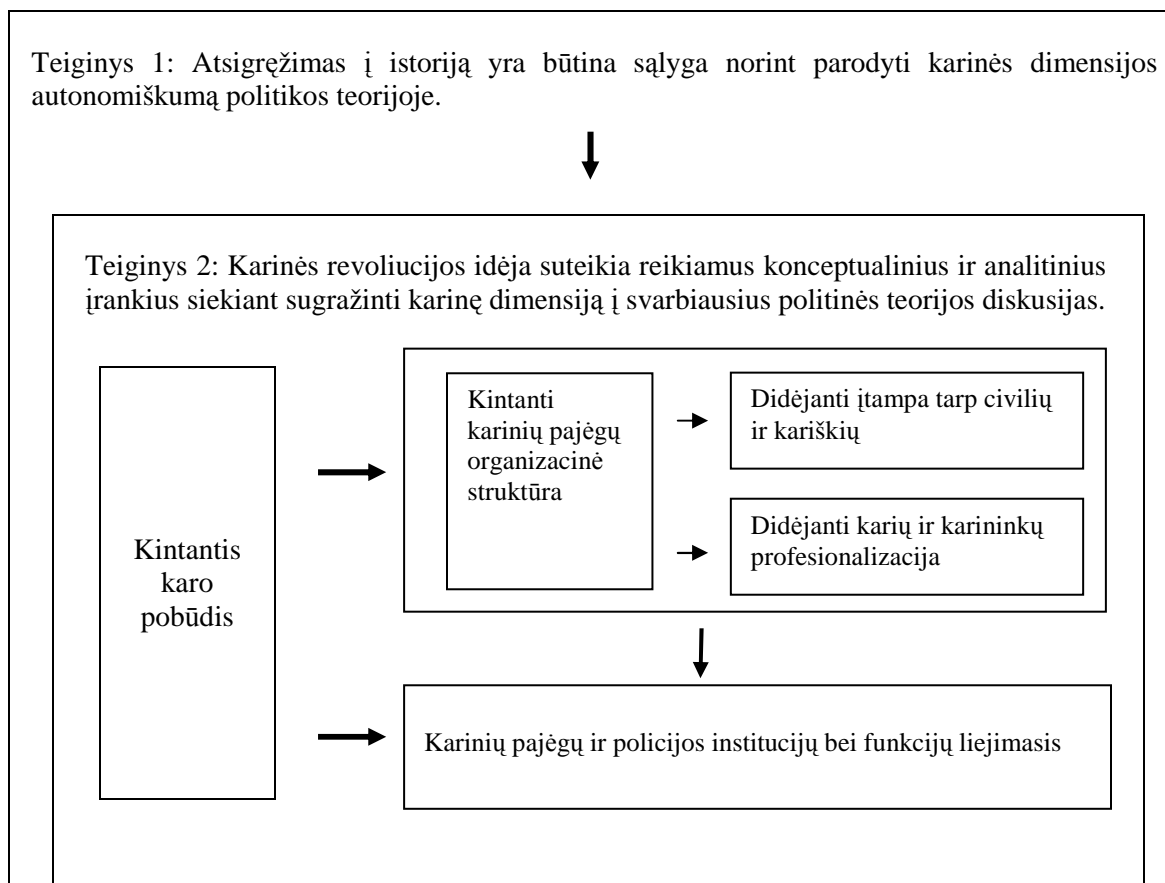
⁶ Geoffrey Best, *War and Society in Revolutionary Europe 1770-1870*. Leicester: Leicester University Press in association with Fontana, 1982; Brian Bond, *War and Society in Europe, 1870-1970*. Leicester: Leicester University Press, 1983; J. R. Hale, *War and Society in Renaissance Europe, 1450-1620*. Leicester: Leicester University Press in association with Fontana, 1985; Frank Tallett, *War and Society in Early Modern Europe, 1495-1715*. London: Routledge, 1992; M. S. Anderson, *War and Society in Europe of the Old Regime, 1618-1789*. London: Fontana, 1988.

Atsižvelgus į plačią ir išsamią istoriografiją bei galimybę palyginti procesus laike buvo nuspręsta, jog naujosios karinės istorijos tradicija suteikia puikią galimybę palyginti ir į tam tikrą istorinę perspektyvą įstatyti šių dienų įvykius. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes ir prielaidas, disertacijoje bandoma apginti du teiginius:

T 1: Atsigręžimas į istoriją yra būtina sąlyga norint parodyti karinės dimensijos autonomiškumą politikos teorijoje.

T 2: Karinės revoliucijos idėja suteikia reikiamus konceptualinius ir analitinius įrankius siekiant sugražinti karinę dimensiją į svarbiausias politinės teorijos diskusijas.

Schema Nr. 1. Ginamieji teiginiai.

Šaltinis: sukurta autoriaus.

Siekiant apginti šiuos du teiginius disertacijoje keliami šie **uždaviniai**:

- 1) **Įvertinti socialinės ir politinės teorijos dabartinę būklę.** Šiuolaikinės tendencijos socialiniuose moksluose, kaip ir karo studijose atspindi šių dienų socialinės teorijos kryptis (labiau kontekstualizuoti, laikiški, mikro lygmens tyrimo objektai), kurios labai iškelia sociologijos discipliną. Savo ruožtu, politikos mokslai yra pernelyg susikoncentravę į trumpojo laikotarpio įvykius ir procesus. Dėl šios priežasties dauguma šiuolaikinių mokslinių diskusijų neturi istorinio gylio, yra aistorinės. Šioje disertacijoje pateikiamas sprendimas, siūlantis atsigręžti į istorijos discipliną plėtojant politikos teoriją, ir tai daryti pasinaudojant KR idėja. Toks sprendimas leistų suartinti politikos mokslų ir istorijos disciplinas bei sudarytų galimybes sukurti aiškesnį, labiau niuansuotą požiūrį, leidžiantį geriau suprasti socialinius pokyčius. Tai nereiškia, jog politikos mokslų tyrėjai privalo tapti istorikais. Jiems užtektų išsiugdyti istorijos pajautimą. Tai labiau istoriografinė, o ne istorinė perspektyva. Todėl ir disertacijoje naudojama prieiga ir analizė yra ne istorinė, o istoriografinė.
- 2) **Apžvelgti Karinės revoliucijos idėjos raidą ir interpretacijas.** Antrasis ginamas teiginys leidžia suprasti, jog Karinės revoliucijos idėja yra geriausias iš turimų koncepcinių įrankių, kurie leistų politikos mokslus atgręžti į istoriją. Ši idėja ne tik į vieną vietą suburia karinę, ekonominę, technologinę, socialinę, tarptautinę istoriją. Ji taip pat yra ta vieta, kur istorijos disciplina susitinka su socialiniais mokslais. Tai reiškia, jog ši idėja gali leisti analizuoti ir suprasti šių dienų įvykius platesniame, tiek istoriniame, tiek tarpdisciplininiame kontekstuose.
- 3) **Atlikti šiuolaikinės karinės minties raidos analizę.** Karių kaip socialinės ir politinės grupės unikalumas yra susiję su jų pagrindine funkcija – smurto vadyba. Tai reiškia, jog šie specifiniai įgūdžiai ir žinios, reikalingos šiai vadybai atlikti bei kontroliuoti smurto naudojimą, ir yra ta priežastis, kuri atskiria karinę sritį nuo likusios visuomenės, padarydama ją autonomiška. O KR, anot M.Robertso, ir prasidėjo nuo karybos sampratos pokyčių.

Pirmoji vieta, kur reikia pradėti ieškoti karinės srities autonomiškumo, yra karo teorijos, doktrinos, taktiniai kario vadovai. KR siūloma istorinė perspektyva gali parodyti, kaip greta kitų veiksnių susiformavo autonomiški kariniai sprendimai bei praktikos.

- 4) **Apžvelgti karinių organizacijų istorinę kaitą.** Kintantis karo pobūdis verčia kariuomenę keistis, peržiūrint jos organizacinę struktūrą. Todėl aptarus pagrindines šių dienų karinės minties tradicijas yra analizuojama karinių organizacijų formų ir stilių istorinė kaita, ypač daug dėmesio skiriant perėjimui nuo šauktinių prie profesinių kariuomenių. Šių dienų pokyčių svarbą ir rimtumą galime pastebėti tik analizuodami juos istoriniame kontekste. Disertacijoje teigiama, jog istorinė perspektyva leidžia manyti, kad šių laikų karinių struktūrų pokyčiai yra radikaliausi per paskutinius 200 metų. Paskutinį kartą taip radikaliai ir visuotinai karinės struktūros keitėsi tik po Didžiosios Prancūzijos revoliucijos. Šioje vietoje istorinė perspektyva leidžia apčiuopti procesus, kurių nepastebi sociologų žvilgsnis.
- 5) **Atlikti JAV kariškių ir civilių bei karinių ir policijos pajėgų sąveikos apžvalgą ir analizę.** Kintantis karo pobūdis ir karinių struktūrų organizacinė transformacija keičia ir jų ryšius bei sąveika su likusiu pasauliu. Dabartiniai karinės srities pokyčiai leidžia teigti, jog šiuo metu turime unikalią situaciją. Pirmą kartą moderniais laikais abi karines grupes (eilinius ir karininkus) sudaro profesinės tarnybos atstovai. Jiems tarnyba kariuomenė yra jau ne tik pareiga, bet ir jų darbas. Atsižvelgiant į šio pokyčio rimtumą buvo nuspręsta įvertinti galimas jo pasekmes. Todėl paskutiniuose disertacijos skyriuose visos šios prielaidos buvo tikrinamos atliekant JAV atvejo analizę. Ankstesniuose skyriuose atlikta istoriografinė analizė leidžia analizuoti ir vertinti įvykius JAV gerai žinant istorinį kontekstą. Ši istorinė perspektyva leidžia visai kitoje šviesoje pamatyti tai, jog JAV kariškių ir civilių tarpusavio santykiai yra kaip niekada įtempti.

Atrodo, jog mes matome įdomią situaciją, kai profesionalios amerikiečių karinės pajėgos tuo pačiu metu tiek ir tolsta bei izoliuojasi nuo visuomenės, tiek ir rodo vis didesnę susidomėjimą ir norą dalyvauti sprendžiant civilių reikalus (t. y. dalyvauti politikoje). Istorinė perspektyva ir naujosios karinės istorijos mokyklos atstovų išvalgos leidžia atsekti visų šių pokyčių poveikį konkrečioje srityje - JAV policijos pajėgų transformacijoje. Istorškai karinės pajėgos ir policija visada buvo glaudžiai susijusios. Aiškesnė jų skirtis atsirado tik XIX amžiuje. Šio istorinio konteksto žinojimas leidžia teigti, jog šiais laikais šios dvi institucijos vėl liejasi į vieną darinį.

Būtina pabrėžti, jog šioje disertacijoje nėra atliekamas detalus empirinis tyrimas. Pagrindinis jos tikslas yra atnaujinti ir papildyti egzistuojančias „karingas“ politikos teorijas. Istorinė bei šių dienų faktinė informacija yra naudojami labiau kaip iliustracijos, o ne detalūs ir gilūs konkrečių atvejų tyrimai. Ši disertacija yra makro lygmens tyrimas. Dauguma autorių, kuriais remiamasi disertacijoje, savo darbuose tyrinėjo, kaip istorškai susiformavo ir vystėsi moderni Vakarų valstybė. Neneigdami kultūrinių, etninių, geografinių, socio-politinių skirtumų šie autoriai laikosi pozicijos, jog žvelgiant iš meta-lygmens perspektyvos visų šių valstybių funkcionavimas remiasi tais pačiais principais. Vienintelis skirtumas yra tas, jog visų šių politijų kaitos tempas yra skirtingas. Todėl šioje disertacijoje yra laikomasi pozicijos, jog būdamos stipriausia karinė galybė pasaulyje JAV anksčiau už kitas Vakarų valstybes patiria pokyčius, aptariamus šioje disertacijoje. Istorškai valstybės karinėje srityje kopijuodavo dominuojančios, paradigminės valstybės karines (technologines, konceptualines, socialines) praktikas. Todėl manoma, jog procesai, kurie šiuo metu yra pastebimi JAV anksčiau ar vėliau pradės vykti ir kitose Vakarų valstybėse.

Metodai

Ginamieji teiginiai disertacijoje yra ginami pasitelkus kokybinius metodus. Atsižvelgiant į keliamą tikslą, disertacija gali būti priskiriama teorijų plėtojimo,

euristinio tipo moksliniams darbams. Dėl šios priežasties disertacijoje daug dėmesio skiriama atvejo analizės studijoms.⁷ Tačiau būtina pabrėžti, jog rašant disertaciją atskira, išsami konkreta atvejo studija nebuvo vykdoma. Šiuo atveju, pasitelkus istoriografinę analizę, buvo apžvelgtos, apibendrintos kitų mokslininkų atliktos istorinių reiškinių, procesų ir šių dienų įvykių atvejo studijos.

Įvertinus šių dienų politikos mokslų tyrimų pobūdį prieita prie išvados, jog mokslininkai labai susitelkia ties trumpojo laikotarpio perspektyva, vengdami vertinti šiuolaikinius procesus istoriniame kontekste.⁸ Siekiant spręsti šią problemą darbe daug dėmesio skiriama istorijos disciplinai ir ypač makro-istorinei perspektyvai. Disertacijoje yra laikomasi Fernando Braudelio pasiūlytos *longue durée* istorinės sampratos, kuri leidžia šių dienų procesus susieti su reiškiniais, prasidėjusiais prieš keletą šimtmečių.⁹ Pasitelkus proceso analizės metodą (angl. *process tracing*) ši F.Braudelio istorinė samprata yra susiejama su politikos mokslais.¹⁰ Praeities įvykiai yra detalai analizuojami remiantis istorinėmis atvejo studijomis ir išskiriant esminius veiksnius, priežastines sekas. Taip yra sukuriamas tam tikras makro-istorinis modelis, kuris leidžia analizuojant šių dienų įvykius ir procesus plėtoti bei atnaujinti tam tikras politines teorijas, mastymo tradicijas.

Disertacijos struktūra

Disertaciją sudaro septyni skyriai. Pirmame skyriuje yra aptariami metodologiniai klausimai, ypač daug dėmesio skiriant istorinių metodų ir istorinės perspektyvos naudojimo praktikoms politikos mokslų tyrimuose. Antrame

---

⁷ Arend Lijphart, 'Comparative Politics and the Comparative Method', *The American Political Science Review*, 65, 1971, pp. 682-693; Alexander L. Geroge and Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge[Mass.]: MIT Press, 2005.

⁸ Paul Pierson, *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton: Princeton University Press, 2004.

⁹ Fernand Braudel, *On History*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1980, p. 28; Andrew Latham, 'Warfare Transformed: A Braudelian Perspective on the "Revolution in Military Affairs"', *European Journal of International Relations*, 8, 2002, p. 231-266.

¹⁰ James Mahoney, 'After KKV: The New Methodology of Qualitative Research', *World Politics*, 62, 2010, pp. 120-147.

skyriuje atliekama išsami „karingų“ politikos teorijų apžvalga, aptariant, kaip jos buvo integruotos į pagrindines politikos mokslų diskusijas ir tyrimus bei kodėl ši dimensija vėliau buvo užmiršta. Trečiame skyriuje yra atliekama detali Karinės revoliucijos ir Revoliucijos karybos srityje (RKS) idėjų sukūrimo, plėtojimo, interpretacijų ir kritikos analizė, siekiant parodyti, kodėl ir kaip KR idėja gali būti naudinga siekiant disertacijos tikslo. Likę disertacijos skyriai yra skirti aptarti konkrečias sritis (karo pobūdžio kaitą, karinės organizacijos transformaciją, didėjančią atotrūkį ir įtampą tarp JAV kariškių ir civilių bei Amerikos kariuomenės ir policijos institucijų liejimasi), kur šių dienų mikro-lygmens įvykiai, pasitelkiant istoriografinę analizę ir naudojantis KR perspektyva, yra sujungiami į platesnį, makro-lygmens paveikslą.

Išvados

1. Karinė dimensija yra užmirštas veiksnys politikos teorijoje. Ji yra užmiršta, nes socialinių mokslų atstovai per keletą paskutinių dešimtmečių palengva pasuko nuo makro lygmens (istorinių) perspektyvos ir tyrimų link mikro lygmens (sociologinių) klausimų. Šių dienų dominuojančios teorinės, metodologinės perspektyvos, požiūriai akivaizdžiai yra palankesni mikro-lygmens tyrimams. Daugeliu atveju politikos mokslų atstovai nesistengia savo tyrimų įdėti į istorinį kontekstą. Tačiau istorinė perspektyva suteikia platesnį ir gilesnį socialinių procesų ir reiškinių supratimą. Ji leidžia geriau pamatyti įvairių žmonių veiklos dimensijų tarpusavio ryšių ir sąveikos dinamiką bei jų autonomiškumą (taip pat ir karinės dimensijos). Istorinės perspektyvos naudojimas bei žinojimas, kaip istorijos eigoje vyko įvairios socialinės, politinės transformacijos yra būtini elementai bet kurioje rimtesnėje diskusijoje apie šių dienų pokyčius. Disertacijoje atlikta istoriografinė analizė leido pamatyti, jog politikos mokslų atsigręžimas į istoriją leistų sugrąžinti makro lygmens perspektyvą, o kartu ir karinę

dimensiją į intelektualinius debatus. Šių dienų kariniai pokyčiai daugelio yra vertinami kaip inkrementiniai egzistuojančių praktikų patobulinimai, neturintys reikšmingesnių pasekmių už kariuomenės ribų. Tik pasitelkus istorinę perspektyvą galima suvokti šių pokyčių svarbą ir iš naujo atrasti karinę dimensiją visuose šiuose procesuose.

2. Politikos mokslų atsigręžimas į istoriją reikalauja naujų koncepcinių įrankių, kurie leistų atlikti šį veiksma. Todėl disertacijoje buvo pristatyta Karinės revoliucijos idėja, kuri buvo laikoma konceptualiniu „tiltu“, jungiančiu makro lygmens perspektyvą, karinę dimensiją ir šių dienų procesus į nuoseklų ir išbaigtą modelį. Karinės revoliucijos idėjos esmė yra ta, jog karinė dimensija yra autonomiška, t. y. pajėgi kurti naujoves ir pokyčius pati, be išorinio įsikišimo. Ši idėja taip pat parodo kaip mikro lygmens pokyčiai (taktiniai, organizaciniai, technologiniai) gali sukelti makro lygmens pasekmes. Taigi ši idėja pasiūlo labai patrauklią perspektyvą, leidžiančią įvairius, iš pirmo žvilgsnio pavienius reiškinius ir procesus sujungti į vieną didesnę ir platesnę paveikslą.
3. Siekiant parodyti, kaip KR idėja gali padėti politikos mokslus atgręžti į istoriją ir sugrąžinti karinę dimensiją į akademines diskusijas, reikėjo parodyti, kaip galima ankstyvosios modernybės periodo procesams aiškinti skirtą idėja pritaikyti šių dienų reiškinių analizei. Tačiau norint atlikti šį veiksma, buvo būtina atskleisti KR ir Revoliucijos karybos srityje idėjų skirtumus. Išsamus istoriografinis tyrimas parodė, jog šios dvi iš pirmo žvilgsnio panašios idėjos iš esmės skiriasi. RKS idėjos esmė yra siekis parodyti, kaip naujos technologijos bei karybos idėjos pakeitė kariavimo praktikas ir karines struktūras. O KR idėja bando pažvelgti į procesus ne tik karinėje srityje, bet ir už jos ribų. Paprastai tariant, šios dvi idėjos turi skirtingus atskaitos taškus ir tyrimų objektus. RKS yra sudėtinė KR dalis, tačiau dėl RKS idėjos populiarumo šie du terminai buvo naudojami kaip sinonimai. Todėl kritikuojant RKS netiesiogiai ir nepelnytai buvo

kritikuojama KR samprata. Pavyzdžiui, KR kaip ir RKS buvo kaltinama technologiniu determinizmu, nors KR sampratoje technologijos yra įvardinamos tik kaip vienas iš varomųjų veiksnių. Toks šių idėjų sugretinimas ir sutapatinimas gali paaiškinti, kodėl politikos mokslų atstovai nelabai noriai savo tyrimuose naudoja KR idėją.

4. KR makro istorinis modelis leido identifikuoti sritis, kuriose reikia ieškoti karinės dimensijos autonomiškumo ženklų. Ši perspektyva leido pastebėti, jog karybos teorija ir praktika keičia ne tik karinę sferą, bet veikia ir kitas žmonių veiklos sritis. RKS idėjos analizė leido pamatyti, jog įvairios šių dienų technologijos iš tiesų labai stipriai pakeitė šių dienų karybą. Ta pati analizė taip pat parodė, jog karyba keičiasi ne tik dėl technologinių veiksnių. Kintančios grėsmės ir misijų pobūdis verčia šių dienų kariuomenes transformuotis į konsteblines pajėgas, t. y. tokias pajėgas, kurios būtų pajėgios atlikti įvairaus tipo misijas (nuo aktyvaus susišaudymo iki patruliavimo ar policijos operacijų). Todėl šiuo metu turime situaciją, kai Vakarų valstybės susiduria su dilema sprendžiant, kokio tipo karines pajėgas labiau plėtoti: konvencines ar konsteblines. Vienu ar kitu atveju šių dienų karinės pajėgos ir joms keliami reikalavimai ženkliai skiriasi nuo tų kariuomenių, kurias Vakarų valstybės turėjo pasibaigus Šaltajam karui. Šių dienų kariai privalo žinoti, kaip atlikti įvairiausias misijas. Atsižvelgiant į šiuos nuolatos didėjančius reikalavimus ir iššūkius neturėtų stebinti, jog per paskutinius dvidešimt metų dauguma Vakarų valstybių atsisakė šauktinių kariuomenių ir perėjo prie profesinių pajėgų.
5. Makro istorinė perspektyva leido pastebėti kliūtis, atsiradusias dėl RKS sukeltų debatų ir trukdžius išplėsti diskusijų lauką, įtraukiant ir kitas sritis. Kaip tik čia labai pravertė išvalgos, pasiūlytos KR idėjos. Žvelgiant iš šios idėjos perspektyvos galima pamatyti, kaip kintanti kariavimo samprata istoriškai keitė kariuomenės organizacinę struktūrą. Atlikta istoriografinė analizė leidžia teigti, jog šiuo metu pirmą kartą po Didžiosios

Prancūzijos revoliucijos visuotinai keičiasi kariuomenės organizacijos forma ir struktūra. Vakarų valstybės atsisako šauktinių ir pereina prie profesinių kariuomenių dėl įvairių priežasčių (vertybinių, ekonominių, politinių), tačiau karinis veiksnys (nauji ginklai, naujos karinės doktrinos) šiame procese taip pat yra labai svarbus. Ignoruojant šį veiksnį būtų sudėtinga pilnai suprasti šių dienų procesus. Istoriografinė analizė puikiai parodė, jog kiekvieną kartą keičiantis kariuomenės struktūrai kisdavo ir politijos ekonominės, politinės, socialinės institucijos (valstybės aparato plėtra, gerovės valstybės susiformavimas, politinių ir pilietinių teisių plėtra ir t. t.). Tik žinant istorinį kontekstą galima suvokti šių dienų pokyčių svarbą, ir tik istorinė perspektyva suteikia užuominas, kur ir kokie pokyčiai gali įvykti. Ši istoriografinė analizė taip pat parodė, jog praeityje valstybės visada kopijavo dominuojančios valstybės (Prūsijos, Prancūzijos, Vokietijos) kariuomenės organizavimo formas bei technologines ar koncepcines inovacijas. Tai reiškia, jog kalbant apie šiuos laikus būtina analizuoti ir aptarti JAV atvejį.

6. Perėjimas nuo šauktinių prie profesinės kariuomenės iš tikro leido susiformuoti unikaliai situacijai, kai tiek kariams, tiek karininkams karinė tarnyba yra darbas, profesija. Praeityje bent viena iš šių dviejų grupių būdavo glaudžiau susijusi su civiliniu pasauliu. Iki Prancūzijos revoliucijos šį vaidmenį atliko aristokratija, kuriai karinė tarnyba buvo labiau laisvalaikio pomėgis, o ne pagrindinė veikla. Po revoliucijos ryšį su išoriniu pasauliu aktyviau palaikė paprasti kariai, kurie, būdami šauktiniais, kariuomenėje užsibūdavo tik keletą metų. Šiais laikais abi grupės yra sudarytos iš profesionalų. Tai reiškia, jog šių dienų kariuomenės turi mažiau kontakto su civiliais nei praeityje. Kai visi kariuomenės nariai yra profesionalai, tarnaujantys kariuomenėje ilgus metus, jų izoliacija nuo visuomenės ir valstybės didėja. Mažėjantis bendravimas tarp visų veikėjų

gali sukurti situaciją, kada politinio proceso dalyviai gali turėti labai skirtingas vertybines sistemas, tradicijas.

7. Istoriografinė analizė ir meta istorinis KR modelis leido susieti šių dienų pokyčius JAV karinėje bei politinėje sferose ir įkelti juos į istorinį kontekstą. Šis veiksmas leido iš visiškai naujos perspektyvos pažvelgti į šių dienų civilių-kariškių ir kariuomenės-policijos sąveikos Amerikoje problemas. Civilių ir kariškių santykių analizė leidžia manyti, jog juose fiksuojamos įtampos yra procesų, kurie buvo aptarti ankstesnėse išvadų dalyse, pasekmė. Žvelgiant iš JAV istorijos pozicijų įtampa tarp civilių ir kariškių nėra naujas reiškinys, tačiau per paskutinius dvidešimt metų situacija taip pakito, jog mokslininkai buvo priversti pradėti kalbėti apie civilių nebeklausančių, nekontroliuojamų kariškių klasės susiformavimą. Mokslininkų ir praktikų diskusijos apie didėjantį civilių ir kariškių atotrūkį bei atvirą karininkų politiškumą yra stipriai paskatinti disertacijoje aptartų pokyčių karinėje srityje. Konsteblinių karinių pajėgų formatas reikalauja karininkų, kurie tuo pačiu metu galėtų būti ne tik kariais, bet ir diplomatais, politikais, mokslininkais. Tačiau keliant tokius reikalavimus neišvengiamai susiklosto situacija, kai karininkai įgyja tokius įgūdžius, kurie jiems leidžia aktyviau kištis į civilių veiklą. Tuo pačiu metu pastebimas civilių karinės ekspertizės palaipsnis nykimas. Viena iš tokių veiklų ir sričių, kuriose galima pastebėti karinio elemento svarbos didėjimą, yra policijos pajėgos. Kariuomenė ir policija yra tarsi dvi tos pačios monetos pusės: viena atsakinga už išorinį saugumą, antra – už vidinės tvarkos palaikymą ir stabilumą. Šių dviejų institucijų funkcijų atskyrimas buvo labai glaudžiai susijęs su pokyčiais karyboje, ypač XIX amžiuje. Tačiau paskutinius du dešimtmečius Vakarų valstybėse, visų pirma, JAV pastebimas policijos pajėgų militarizacijos reiškinys. Didėjantis sukarintų policijos junginių skaičius bei kintantis patruliavimo ir operacijų vykdymo stilius labiau primena karines operacijas, nei senus, tradicinius policijos reidus. Tuo

pačiu metu daugėja diskusijų apie platesnį ir intensyvesnį karinių pajėgų panaudojimą valstybių viduje. Kai kuriais atvejais šios diskusijos virsta realybe.

8. Žvelgiant iš istorinės perspektyvos į tokius reiškinius kaip kariuomenės organizacinės struktūros kaita, JAV civilių ir kariškių santykių raida bei kariuomenės ir policijos sąveika galima pateikti įdomių išvalgų. Visų šių procesų aptarimas leidžia teigti, jog istorinė perspektyva yra būtina, jeigu yra norima suprasti karinės dimensijos svarbą. Istorinė perspektyva leido pamatyti šių dienų mokslininkų nenorą ar negalėjimą karinę dimensiją vertinti kaip autonomišką, net kai yra kalbama apie pokyčius pačioje karinėje srityje. Didžioji dalis mokslininkų yra taip susikcentravę į trumpojo laikotarpio įvykius, jog aiškindami pokyčius karinėje srityje, jie kalba apie socialinius, ekonominius, politinius veiksnius ir priežastis, o kariniam veiksmui suteikiamas tik antraeilis, priklausomo kintamojo statusas. Todėl atsigręžimas į istoriją, pasitelkiant tokias idėjas kaip KR, leidžia karinę dimensiją sugrąžinti į rimtas akademines diskusijas.

PARENGTŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS:

1. Šlekys, D., „Karas kaip kontaktas“ in *Seminarai 2002. Atviros visuomenės kolegija*. Sud. A. Jokubaitis ir T. Sodeika. Vilnius: Strofa, 2003, pp. 53-66.
2. Šlekys, D., "Besikeičiančio karo pobūdžio įtaka Lietuvos dalyvavimui tarptautinės bedruomenės pastangose kovoti su terorizmu" studijoje Tarptautinės antiteroristinės kovos iššūkių Lietuvai analizė. Sud. E. Račius. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.
3. Šlekys, D., "Amerikietiškosios kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos", Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007. R. Lopata, J. Novagrockienė, G. Vitkus (sud.). Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2008, pp. 25 – 47 (Lietuvių ir anglų kalbomis), ISSN 1648--8016.
4. Šlekys, D., More than semantics: the difference between the concepts of “military revolution” and “revolution in military affairs“ in *Lithuanian Political Science Yearbook 2007*. Vilnius: Vilnius university press, 2008.

APIE AUTORIŲ

Studijos:

2000 – 2004: Politikos mokslų bakalauro studijos Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

2004 – 2006: Lyginamosios politikos magistrantūra Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

2007 – 2008: Karo studijų magistrantūra Glasgow University, The Scottish Centre for War Studies.

2006 – 2010: Politikos mokslų doktrantūros studijos Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

Profesinė veikla:

Nuo 2007 m. dėsto Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

Moksliniai interesai: istorijos ir socialinių mokslų sąveikos problematika, karo sociologija, karo studijos, tarptautinių santykių istorija.

Resumé

Relevance, aim, goal, thesis

War was always important for humanity. Narratives and symbols of war are all around us: national anthems, holidays, monuments, even casual words and expressions to name just a few.¹¹ Literature and media about war (military history books, fiction and documentary movies) undoubtedly are one of the most popular genres in their respective industries. It seems that war attracts people with its perceived thrill, danger, courage, action and romance that you find in wartime stories.

However, if we look at war as a ‘fact of daily life’ the situation changes dramatically. People are passionate about war, but only as an event of the past. It seems that it is often unbearable to accept the idea that things that they have read in books or seen in the cinema are actually happening at present. From the perspective of dominant liberal worldview, war is an anomaly, a temporary interruption before reaching perpetual peace.¹² Yet history and present events in places like Iraq, Afghanistan or Libya raises serious doubts about the possibility to reach lasting peace at any moment in the nearest future. War was, is and always will be a part of human life. To deny this is to deny everything that has happened in the past. Wars were one of the main catalysts in creating and destroying societies and political entities. The evidence of the recent past and the present clearly demonstrates that the use of violence will not cease to be one of humanity’s most important and significant activities.

The *aim* of this dissertation is to modify, update and bring back the tradition of political theory which based its understanding of political in the state and the

---

¹¹ Jeremy Black, *Rethinking Military History*. London: Routledge, 2004, pp. 26-59.

¹² Michael Howard, *War and the Liberal Conscience*. Rutgers Univ Pr, 1978, p. 31.

society mainly on the perspective of the military dimension.¹³ This tradition is associated with scholars like M. Weber, O. Hintze, N. Elias, A. Giddens, Ch. Tilly, T. Skocpol, M. Mann. What unites all of them is the understanding that the military dimension, like the economic, social, or cultural dimensions, is equally important for the formation and transformation of the modern state. Formation and further development of social and political theories were based on continuing debate and tensions among three traditions of sociology, associated with Durkheim, Marx and Weber. However, despite impressive assembly of scholars, Weber's tradition has always had difficulties to be accepted as a mainstream approach in the social theory. It was pushed away from the scene by liberal, Marxist and later by critical political theories. These mainstream traditions see relations between the military and other dimensions as a one-way track: everything that happens in the military sphere is a result of economic, social, political or cultural reasons. Such position is strengthened further by the argument provided by new generation of historical sociologists. They are arguing that Giddens, Tilly, Skocpol and their respective theories were representations of the second wave of historical sociology. According to them, the time of these theories passed over and now we have something like paradigmatic shift and formation of the third wave of historical sociology.¹⁴

---

¹³ Charles Tilly (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton Univ Pr, 1975; Charles Tilly, *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*. Cambridge, MA: Blackwell, 1992; Michael Mann, *The Sources of Social Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986, Vol. I.; Michael Mann, *The Sources of Social Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993, Vol. II; Michael Mann, *States, War and Capitalism: Studies in Political Sociology*. Oxford: Basil Blackwell, 1988; Anthony Giddens, *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. London: Polity, 1985; Christopher Dandeker, *Surveillance, Power and Modernity: Bureaucracy and Discipline from 1700 to the Present Day*. Cambridge: Polity, 1990; Brian M Downing, *The Military Revolution and Political Change: Origins Of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe*. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1992; Thomas Ertman, *Birth of the Leviathan: Building States and Regimes in Medieval and Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997; Norbert Elias, *The Civilizing Process: The History of Manners and State Formation and Civilization*. Oxford: Blackwell, 1994; Felix Gilbert, *The Historical Essays of Otto Hintze*. New York: Oxford U.P, 1975; Bruce D Porter, *War and the Rise of the State: The Military Foundations of Modern Politics*. New York: Free Press, 1994.

¹⁴ Julia Adams, pp., 1-72.

However, there might be some issues that originated in the military sphere and their consequences spread and affected other spheres as well. Therefore, in this dissertation analysis of the role and importance of military dimension is conducted in order to show that there is no paradigmatic shift and that “old” topics (i.e. state formation) are still important in today’s understanding of social processes.

The update of these bellicose theories must be done by turning political science more seriously towards history in general and to military history in particular. Decision to treat history more seriously came after extended review of literature about military history, military change, state formation and development (look table Nr. 1).

Table Nr. 1

Period	Major conflicts	Military change	Political, societal and economic changes
1450-1780	Wars of Italy, Thirty Years War, Wars of Louis XIV, Great Northern War, War of Austrian Succession, Seven Years War, War of American Independence.	Introduction of gunpowder; firearms; artillery; new type fortification; linear formation; siege warfare; discipline; permanent armies and navies; increase of armies and navies; bayonet; flintlock	Expansion of state apparatus; centralization of state power; rudimentary welfare system (especially for war veterans); beginning of division of functions between armed forces and police; fiscal-military state; new taxation forms; Bank of England; stock exchange market; national debt; creation of Westphalian international system
1780-1914	Wars of French Revolution; Napoleonic wars; Crimean war; US Civil war; Wars of German and Italian unification; Colonial wars; Russo-Japanese war; Balkan wars	Conscript armies; movement in columns; decline of linear formations; use of skirmishers; importance of battle; introduction of professional officer corps and General staff; short-term military service; rifled firearms and guns; breach-loading artillery; machine gun; introduction of telegraph, telephone, railways; iron clad ships; battleship; torpedo; submarine; Dreadnought	French revolution; nation-state; expansion of franchise; gradual democratisation and liberalisation of Western countries; clear separation of functions between armed forces and police; Industrial revolution; modern taxation system; expansion of political parties; industrial warfare; development of welfare system; nationalism; imperialism; militarism; Great Power competition

1914-1945	First World War; Spanish civil war; Second World War	Trench warfare; Introduction of tank and plane; development of indirect fire; motorization and mechanization of warfare; operational art; aircraft carrier; atomic bomb	Expansion of franchise to women; increasing control and expansion of state; expansion of welfare state; increasing role of worker unions; political radicalisation; rise of ideologies; mass politics; expansion of taxation
1945-1989	Cold war; Chinese civil war; Korean war; War in Vietnam; wars of liberation and decolonisation in Africa and Asia; Israel-Arab wars; Soviet invasion in Afghanistan	Gradual decline of conscript armies; nuclear race; missile capabilities; increasing role of airpower; first use of space, cyber capabilities; appearance of precision guided munitions and stealth technologies; guerrilla war; air-land battle doctrine; special operation forces	Welfare state; rise of national security state; decolonization; democratization outside Western world; bipolar international system; post-materialistic society; sexual revolution; neoliberal economy; expansion of higher education system
1989-present	First Gulf war; Wars in former Yugoslavia; Operation in Somalia; Civil wars in Africa (Rwanda, Angola, Sierra Leone, Democratic Republic of Congo); Chechen wars; Kosovo mission; Wars in Iraq and Afghanistan; Global war on terror	Computerisation of warfare; end of conscription; expeditionary forces; private security companies; smaller military formations; network-centric warfare; effect based operations; increasing role of cyber and space dimensions; increasing importance of special operations forces; terrorism; insurgency; counter-insurgency and counter-terrorism; new wars	End of Cold War; technological revolution; globalisation; network society; risk society; erosion of the state; increasing role of none state actors;

Created by author.

The decision to place history into the centre of this dissertation came after an intriguing discovery. If those familiar with historical works about the military's role in the formation of a state, society suddenly entered into the area of political science and sociology, will be surprised that only a few are using this rich and interesting material provided by historians. It becomes even more surprising when one learns, that there was a school of scholars who tried to use elements of this historical knowledge. Therefore, the natural answer and solution of this problem

was a proposition for social scientists to take history more seriously and to look there for ideas and conceptual tools, which could better help to explain dynamics of political life.

The main theoretical modification proposed here is the idea of *Military Revolution*, borrowed from the field of military history. Michael Roberts introduced the idea of Military Revolution (MR) more than fifty years ago. The main point of Roberts' argument is that between 1560 and 1660 the conduct of war and its relationship with the state changed so dramatically that we must use the term 'revolution' to describe it. This revolution was the result of attempts to solve the bigger problem of tactics: 'the problem of how to combine missile weapons with close action'.¹⁵ The solution to this puzzle caused changes in four critical areas: tactics (role of firearms, siege warfare), size of armies, strategy (war became more complex; fighting on several fronts simultaneously) and the impact of war on society and the state (new forms of administration, tax collection, etc.). Despite the fact that the original debate about MR concerns the early modern period, in this dissertation it is considered that this idea offers theoretical tools that might be useful when discussing contemporary military changes and their relations with the changes outside the military domain.

For this dissertation this idea is important because of its theoretical insights and suggestions how small events, shifts might cause far-reaching consequences. In this case, two things must be emphasised. First – in order to apply this idea of revolutionary change in a wider theoretical discussion about political transformations, it is necessary to analyse in detail all its main premises, logic of argumentation and the main critique. That will help to understand a possible causation, a role of path dependence, critical junctures. Therefore, secondly, the intention is to show how discussion about *the* Military revolution can be changed

---

¹⁵ Michael Roberts, 'The Military Revolution, 1560-1660' in *The Military Revolution Debate: Readings on the Military transformation of Early Modern Europe*, ed. by Clifford Rogers. Boulder, Colo: Westview Press, 1995, p. 3.

into debate about *a* Military revolution. This is the essence of this dissertation – to show how an idea, created for one particular case might be applied for other cases across time and space.

The idea of MR is important for one more reason. This dissertation is written following the best traditions of historical sociology, i.e. from macro-level perspective. Only from such perspective it is possible to analyse and understand such processes like state formation and development. However, best historical sociology writing tradition has one more feature, ability to connect micro-level events, processes into bigger, macro-level picture. That is where an idea of MR becomes very helpful. The very essence of MR is macro scale consequences of micro causes. If you are using idea of MR, you have to connect micro and macro levels into one consistent and coherent framework. This PhD dissertation is written in this way: questions and problems of macro-level are addressed by analysing, discussing and using various materials from micro-level researches.

Bearing in mind that there are so many different angles when discussing war and the armed forces, some simplifications are required. This task is solved by relying on the vast research conducted by the so-called historical “war and society” school.¹⁶ The authors of this school are trying to analyse the relationships between the armed forces and the society through different historical times. Usually they do so by asking such questions as how war was understood and how it was conducted in a particular historical period; how the armed forces were organized; who filled the rank and file and how did they live; and, finally, what kind of relationships existed between the armed forces and other institutions of the state.¹⁷

---

¹⁶ Geoffrey Best, *War and Society in Revolutionary Europe 1770-1870*. Leicester: Leicester University Press in association with Fontana, 1982; Brian Bond, *War and Society in Europe, 1870-1970*. Leicester: Leicester University Press, 1983; J. R Hale, *War and Society in Renaissance Europe, 1450-1620*. Leicester: Leicester University Press in association with Fontana, 1985; Frank Tallett, *War and Society in Early Modern Europe, 1495-1715*. London: Routledge, 1992; M. S. Anderson, *War and Society in Europe of the Old Regime, 1618-1789*. London: Fontana, 1988.

¹⁷ Recently political scientists, especially in US began looking for causal links between military dimension and such “core” objects of political science like political participation, electoral behaviour and

Formation and development of political institutions is very important topic for political scientists and bearing in mind all works done by historians from “war and society” school, it was thought that such research angle is valid and legitimate. This historiographical approach and research strategy fits very well with the framework of MR, where you also must, at first, find how new technological, tactical innovations changed the conduct of war, then – how these changes affected composition and organisation of the armed forces and finally – how all of this changed society and the state. Therefore, by using the method of a structured, focused comparison of cases when the same questions are asked in every case, these aforementioned questions give an opportunity to compare the evolution of the relationships between the armed forces through different historical periods.¹⁸ Such method and use of historical data prove very useful in analysing contemporary changes.

With this in mind, the following two *theses*, schematically illustrated in figure 1, are proposed:

T 1: A “historical turn” is a necessary precondition to reveal autonomy of the military dimension in political theory.

T 2: The idea of Military revolution provides necessary conceptual and analytical tools to re-establish the military dimension into the mainstream political theory.

Figure 1:

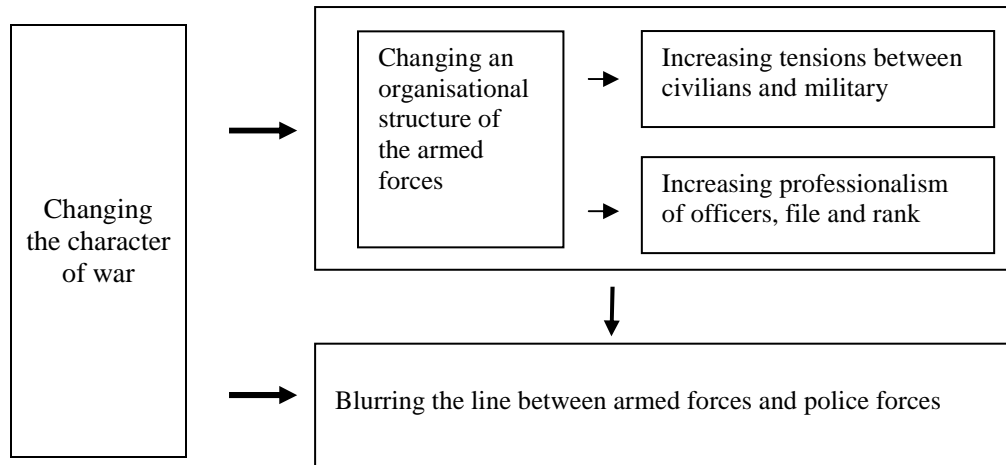
development of political parties. However, these findings and research designs are too fresh and difficult to compare through time and space. Therefore, it was decided that in this PhD dissertation it is better to analyse role of military dimension and its effects on the development of state institutions. Look Robert P. Saldin, *War, the American State, and Politics Since 1898*. New York: Cambridge University Press, 2011.

¹⁸ Alexander L. Geroge and Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge[Mass.]: MIT Press, 2005, p. 67.

Thesis 1: A “historical turn” is a necessary precondition to reveal autonomy of the military dimension in political theory.

Thesis 2: The idea of Military revolution provides necessary conceptual and analytical tools to re-establish the military dimension into the mainstream political theory.

Created by the author.

Trying to prove the proposed theses, research will be as follows:

1) Contemporary trends in social sciences in general and in military studies in particular reflect today’s trends in the social theory (more contextualized, temporal, micro level objects), making sociology a dominant discipline in this field. At the same time, political sciences are too preoccupied with short term issues and problems. Therefore, on main cases contemporary discussions very often lack the historical depth and width of the argument. A solution to this drawback is a proposal for scholars to take history seriously and to make a historical turn in their theories by applying an idea borrowed from the field of military history, an idea of Military revolution. By doing that, scholars will move political sciences and history closer to each other and that will help to create a more coherent, nuanced approach towards the explanation of social change. However, it is important to emphasise that this call to take history seriously does

not mean that social scientists should become historians. Social scientists should have a historical sense, awareness, intuition. It is more historiographical, not proper historical perspective. Therefore, approach and analysis conducted in this dissertation is historiographical, not historical.

2) The second thesis implies that idea of Military revolution is the best out of available conceptual tools which may help to make a historical turn. It is not only an assembling point where military history meets economic, technological, social, international histories. It is also a rallying point where discipline of history meets social sciences. This means that this notion can help to analyse present day issues by placing them into a broader historical context in general and into military questions in particular.

3) The uniqueness of military men comes from their essential task – management of violence. It means that this ability and knowledge how to manage, control and use violence is the reason separating military from the rest of society, making it autonomous. It is exactly the same place where idea of MR starts. The first place where you have to look for signs of military autonomy is the realm of military theory, doctrines, and tactical solutions. The historical perspective implied by MR may help to see, how alongside other influences (political, cultural, and economical) the autonomous military decisions and practises evolved.

4) The changing understanding of war requires the change of military organisation. Therefore, after the review of mainstream military theories the transition and change of organisation of armed forces, especially from a conscripted to professional army, is discussed. Only by making a serious historical turn we can indicate how serious are contemporary changes. It is argued, that historical perspective allows to say that at the present moment we do have a radical and almost a universal change of the armed forces organisation for the first time since the introduction of conscription during the French Revolution. Once again history provides some answers and insights where political sciences and sociology do not manage to.

5) The changing understanding of warfare and structure of military organisation transforms its relationships with the outside world. It seems that currently we are facing a unique situation, when both parts of the military, the officer corps and file and rank, are professionals for whom service in the armed forces is more of a job than a duty. In order to not only state a mere fact of a change, a discussion about possible consequences is required. Therefore, in the last part of the dissertation, theoretical considerations are analysed by discussing the case of the US. Seeking to avoid the trap of a “snapshot” research, contemporary issues are analysed and discussed by putting them into a historical context. This historical perspective helps to see that relationships between the US military and civilians are as tense as never before. It seems that we are facing a new, paradoxical situation when the fully professional US armed forces (in the occupational sense) on the one hand become more isolated from the society, but on the other hand show growing eagerness to intervene into civilian matters. Once again historical perspective allows to trace this processes in one particular area - the transformation of the US police forces. Historically armed forces and police in western countries were intimately intertwined. Only in the XIX century we saw both of them separate. However, it seems that today these two institutions are merging into one again.

It is important to stress that all these arguments imply that this PhD dissertation will not be based on some detailed empirical research. The main concern in this dissertation is the update and modification of existing bellicose, war-centered theories, not the analysis of some particular case. Of course, arguments will be supported by rich historical material collected from secondary sources.

When speaking about contemporary changes there will be a heavy reliance on the USA case. This dissertation is written from a macro-level perspective. All scholars, who will be presented, quoted in this work spoke about historical development of a modern Western state. Not denying existing differences between different states, these scholars say that at some meta-level all these states are

organized and driven by the same principles and forces. The only differences are that these political entities are moving at different speed. Therefore, in this dissertation the following position is taken: because the US militarily is the most advanced Western country, the possible effect of military dimension on socio-political transformations is more easily detectable there than elsewhere.

In the past, countries have copied military innovations from a leading country. Western countries being members of one socio-political and cultural structure could easily copy and imitate military innovations and the necessary political and social institutions associated with these novelties. From all this follows an argument that the case of US is a reflection of changes which will happen sooner or later in other Western countries. Some elements already are apparent in the majority of these states: a similar understanding of war, an end of conscription. For instance, when the theoretical discussion about the changing character of war is carried out this may be considered equally as an analysis of Western thought in general, or as a part of the US case analysis in particular. It is not too far from truth to say that American scholars are the key players in developing the contemporary military theory in the West. Therefore, by discussing the situation of the Western military thought we will indirectly analyse the American perspective. It is also worth mentioning, that there are some solid academic works on military issues where theories based on a case study of the US are applied more broadly.

Therefore, in this dissertation the case of US will be considered more as an illustrative element, not a focal point of this research. The main idea is to develop or renew conceptual tools by using historical approach and by placing present day events in the US and other countries into a historical context.

Method

This dissertation is an attempt to update existing war-centred political theories and to modify them by proposing a conceptual framework and tools that may help

to bring back the military dimension into a more decent place in the social sciences. This revision will be done mainly by applying principles of theory development and by case study analysis. In this dissertation, a very important place is granted to history and especially to the tradition whose research object is processes lasting not for decades, but by centuries. This tradition of long-cycle historical understanding is closely associated with F. Braudel and his idea of *longue durée*.¹⁹ Braudel proposed division of historical time into three segments of *l'histoire événementielle* (a short time span), *conjuncture* (a 20-50 year time span), and *longue durée* (a very long time span, centuries) which is instrumental for the research done in this dissertation.²⁰ All present discussions about revolutionary changes in the military sphere are overwhelmed by mediocre everyday news without any valuable results (*l'histoire événementielle*). The importance of such issues, like the change of military doctrine, tactics, and new institutional structure are better understood, if we look from the *conjuncture* perspective. Finally, the role of the military dimension (Military Revolution) in modern state is better seen when we are looking from the *longue durée* position.

This Braudelian understanding of history helps to better understand the peculiar position of social sciences. According to P. Pierson, social scientists are looking into social processes “from a snapshot position, when there is often a strong case to be made for shifting from snapshots to moving pictures”.²¹ They are confining themselves to present day events and are not trying to put them into a historical context. Sometimes social scientists are using historical findings in such a way that at the end we have a situation of ahistorical research.

The most convenient way to show this broader perspective is the application of the process tracing method. According to Mahoney, “process tracing is perhaps the tool of causal inference that first comes to mind when one thinks of qualitative

---

¹⁹ Fernand Braudel, *On History*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1980, p. 28.

²⁰ Andrew Latham, ‘Warfare Transformed: A Braudelian Perspective on the “Revolution in Military Affairs”’, *European Journal of International Relations*, 8, 2002, p. 231.

²¹ Pierson, p. 2

methodology in political science”.²² The main idea of this method is to recreate in detail the chain of causal events and causal mechanisms. This recreation is done by detailed historical analysis of a chosen case or cases. It helps to eliminate some explanations or brings about new ones. There might be different ways of using this method; some of them might be a very detailed historical analysis, others done in a more sketchy form.²³ In this dissertation this method was used in a more sketchy form, similar to R. Putnam’s historical analysis in his book *Making democracy work*.²⁴

Structure of the dissertation

Structure of this PhD dissertation is as follows: in 1 chapter methodological questions are discussed, especially those related with the case study and use of historical perspective in social science research. 2 chapter deals with issue of how military dimension was integrated into social and political theories and for what reasons it was forgotten. In 3 chapter a detailed analysis of the development ideas of Military Revolution and Revolution in Military Affairs is conducted seeking to show how and why MR is useful for the aim of this dissertation. Chapters from 4 to 7 deals with specific topics (changing character of war, transformation of armed forces organisation, widening gap between civilians and military in US, blurring line between American armed forces and police) where by using framework of MR, conducting historiographical research micro level changes are connected into more wider, meta-level picture.

---

²² James Mahoney, ‘After KKV: The New Methodology of Qualitative Research’, *World Politics*, 62, 2010, p. 123.

²³ *Ibid.*, pp. 289-325.

²⁴ Robert D. Putnam, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J.; Chichester: Princeton University Press, 1993.

Results

1. Military dimension is forgotten in political theory. This happened, because in the last decades social scientists drifted away from macro-level (historical) perspective and research towards micro level (sociological) position. Today's dominant theoretical, methodological perspectives and approaches clearly favour micro level, temporal research objects. In majority cases, political scientists avoid contextualizing their researches in historical past. Macro perspective provides broader picture of social processes and helps to see interactions among various dimensions of human activities as well as their autonomy (i.e. military) more clearly. Historical perspective, deep understanding of social transformations through the history is essential for any serious discussion about contemporary changes. Historiographical analysis conducted in this dissertation shows that historical turn in political sciences will bring macro-level perspective and, alongside with it, – military dimension into intellectual debate. For many, contemporary military changes are more incremental, gradual update of some practises without any serious consequences outside the military realm. Only by using historical perspective, it is possible to “find” a new existence of military dimension in all these changes, and to grasp the importance of today's transformations.

2. To induce consideration of historical turn in political science some new conceptual tools are required. Therefore, it was proposed to use an idea of Military revolution as a provider of conceptual framework, a bridge, which connects macro-historical perspective, military dimension and contemporary social changes into one coherent unit. The essence of MR is an idea that military dimension is autonomous, i.e. capable to generate innovations and changes without interference from outside. Also, the idea of MR shows how micro-level changes (tactical, organisational, technological innovations) may have consequences in macro-level, and in this way provides a very insightful

perspective, which helps to integrate various small changes and shifts into a bigger and wider picture.

3. In order to show, how the idea of MR might help to make a historical turn and bring back military, it was essential to indicate that the theoretical device concealed in this idea can be used not only for discussions about a particular historical time (early modernity), but also in analysing processes in other periods. It was necessary to transform historical idea of *the* Military revolution into *a* Military revolution. However, in order to use this idea, it was necessary to discuss in detail the differences between this notion and the idea of Revolution in Military Affairs. Extensive historiographical research and analysis revealed that ostensibly there are many similarities between those concepts, while in reality both of them serve fundamentally different purposes. The whole idea of RMA only concerns how new technologies changed weaponry, conceptual understanding of fighting (doctrine) and constitution of armed forces. While, at the same time, the MR, is trying to look beyond the armed forces. To put it simply, these two ideas have different research objects. RMA is a supplementary part of MR. However, because of the popularity of RMA, these two notions were used synonymously, and when criticising RMA, one was indirectly criticising the MR too. RMA was mostly accused for its technological determinism, where in MR case technologies are only a part of the driving force of change. This juxtaposition of these two concepts explains, why political scientists did not use the idea of MR more widely.

4. Macro-historical framework of MR helped to identify the place, where to start looking for signs of autonomous military dimension. This perspective revealed that changes in war understanding and conduct not only transform military realm, but also radiate into other domains of human activities. Despite of all the criticism idea of RMA received, the analysis of the development and application of this idea showed that the introduction of new technologies affected the conduct of warfare in many ways. However, the same analysis showed that RMA is only a

part of changes in this field. The changing threats are compelling armed forces to transform into constabulary forces, capable of conducting missions ranging from high intensity fighting to patrolling and policing operations. Therefore, we may trace a couple of important changes in the way the war is conducted. First, even when the ideas of RMA and constabulary forces are considered separate, both of them require different armies than twenty or thirty years ago. Today these both forms of warfighting are put under one roof and pursued simultaneously. It means that soldiers will be required to have skills and knowledge for multiple tasks. It is hardly surprising, that facing such profound changes and increasing requirements Western countries are replacing conscription into volunteer armies.

5. However, through macro-historical perspective it is possible to see where narrative, imposed by RMA debate, places obstacles for further and wider discussion. That is where the theoretical insights, provided by the idea of MR, become helpful. The approach, provided by this idea, helps to see how changes in military thought are affecting transformation of armed forces organisation, and how these changes look when seen from historical perspective. After starting to look for wider implications, it became clear that recent transition in Western countries from conscript to volunteer armies is the first radical shift in the form of military organisation since the French revolution. There are multiple reasons for this transition, starting with changing social values and the end of Cold war. However, the changes in the way the war is conducted are no less important. Pure military reasons of why this shift has happened exist. It is dangerous to ignore this fact, because of the following reasons. The historiographical analysis, conducted in this dissertation revealed that every time, when the style of military organisation changed, the transition has political, social and economical implications (expansion of the state, welfare system, expansion of civic rights, democratisation, etc.). It means that we live in a time of some important shifts, and only history may give us a hint of possible places and areas, where far-

reaching changes may appear. However, if we ignore the military's role in these changes, we would not be able to fully understand their importance. This historiographical analysis also showed that innovations and changes initiated in the dominant paradigm armed forces (French, Germans, etc.) of the time were enough to start most of these transformations. It means that when speaking about contemporary changes the case of US is an obvious target for analysis and search of wider socio-political implications created by changes in the American armed forces.

6. The transition to volunteer professional armed forces created a unique situation in Western armed forces, when both groups - file and rank and officers - are professionals and service in the military is a job, a profession for them. In the past, at least one of these two groups always had wider connections with the outside world. Before French revolution, it was nobility, and it was conscripts after it. We do not have such situation nowadays. Volunteer armed forces are always smaller than conscript armies. It means, that military has less daily contact with surrounding world. When all groups in the military are professionals, only interested in their job, this separateness from the rest of the society and state becomes wider. Diminishing contact between all the actors may create situation when all participants have a different worldview and are living by different traditions and virtues.

7. Historiographical analysis and macro-historical MR framework provide insights, which help to locate contemporary changes in the US military, political spheres in historical context. Such move sheds a new light on issues of civil-military, military-police force relations. The analysis of increasing tensions between civilian political elite and military in the U.S. gives an impression that all the previously mentioned shifts contributed to the creation of such environment. Historically there always were tensions between civilians and military in the U.S. However, for the last twenty years, this situation reached new heights, forcing to

speak about military, which is out of control, out of civilian supervision. All discussions about the increasing gap between civilians and military, and open politicization of officer corps are the result of the changes in the military sphere. The idea of constabulary armed forces requires officers, who could be politicians, diplomats, scholars. However, in such case officers are becoming more capable to participate in politics, intervene in civilian life, while the civilian's military skills and understanding are diminishing. Such increasing military intervention into civilian life may be traced to the area of police. Armed forces and police are perceived as two sides of one coin: one is responsible for external violence, and second for domestic. The separation of these two institutions was closely related with military changes, especially in XIX century. However, for the last twenty years it is possible to trace the increasing militarization of police forces in Western countries, particularly U.S. Increasing number of paramilitary police units, like S.W.A.T., changing style and conduct of police operations, resemble military operations more than old-fashioned police raids. Simultaneously, the idea of direct role and participation of armed forces inside the country is getting more ground in political debates. There are clear trends of further retrenching of legislative limitations and obstacles, which now forbids a more active military's role inside the country.

8. Placing such issues like changing style of armed forces, condition of American civil-military, and military-police forces relation into historical context revealed interesting things. Analysis of all these contemporary processes showed that historical perspective is essential, if we want to comprehend the importance of military dimension. Historical perspective helped to see unwillingness or inability of contemporary scholars to grant autonomy for military dimension even when speaking about changes in military realm. Concentration on "snapshot", short-time perspective led scholars to a situation where changes in military sphere are explained by various social, economical, cultural factors providing only secondary

role for military factors. Therefore, historical turn in general and the use of MR idea in particular provide answers and tools, which may help to treat military dimension more seriously.

LIST OF PUBLICATIONS:

1. Šlekys, D., „War as a Contact“ in *Seminarai 2002. Atviros visuomenės kolegija*. Ed. by A. Jokubaitis ir T. Sodeika. Vilnius: Strofa, 2003, pp. 53-66 (Lithuanian, Summary in English).
2. Šlekys, D., „The Changing Nature of the War and its impact to the Lithuania’s efforts in the international fight against terrorism“ in *Analysis of Challenges to Lithuania Caused by the International Fight Against Terrorism*. Ed. by E. Račius. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007, pp. 48-66 (Lithuanian, Summary in English), ISBN 978-9955-33-043-1.
3. Šlekys, D., „The Importance and Anxiety of the American Way of War“ in *Lithuanian Annual Strategic Review 2007*. Ed. R. Lopata, J. Novagrockienė, G. Vitkus. Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2008, pp. 25 – 47 (Lithuanian, English), ISSN 1648--8016.
4. Šlekys, D., More than semantics: the difference between the concepts of “military revolution” and “revolution in military affairs“ in *Lithuanian Political Science Yearbook 2007*. Vilnius: Vilnius university press, 2008.

ABOUT THE AUTHOR:

2000-2004: Bachelor’s Degree in Political Science from Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science.

2004-2006: Master’s Degree in Comparative Politics from Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science.

2007-2008: MLitt Degree in War Studies from Glasgow University, The Scottish Centre for War Studies (distinction).

2006-2010: Ph.D. program in Political Science at Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science.

Teaching at Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science since 2007.

Research interests: war studies, international relations history, military sociology, interactions between social sciences and history.